

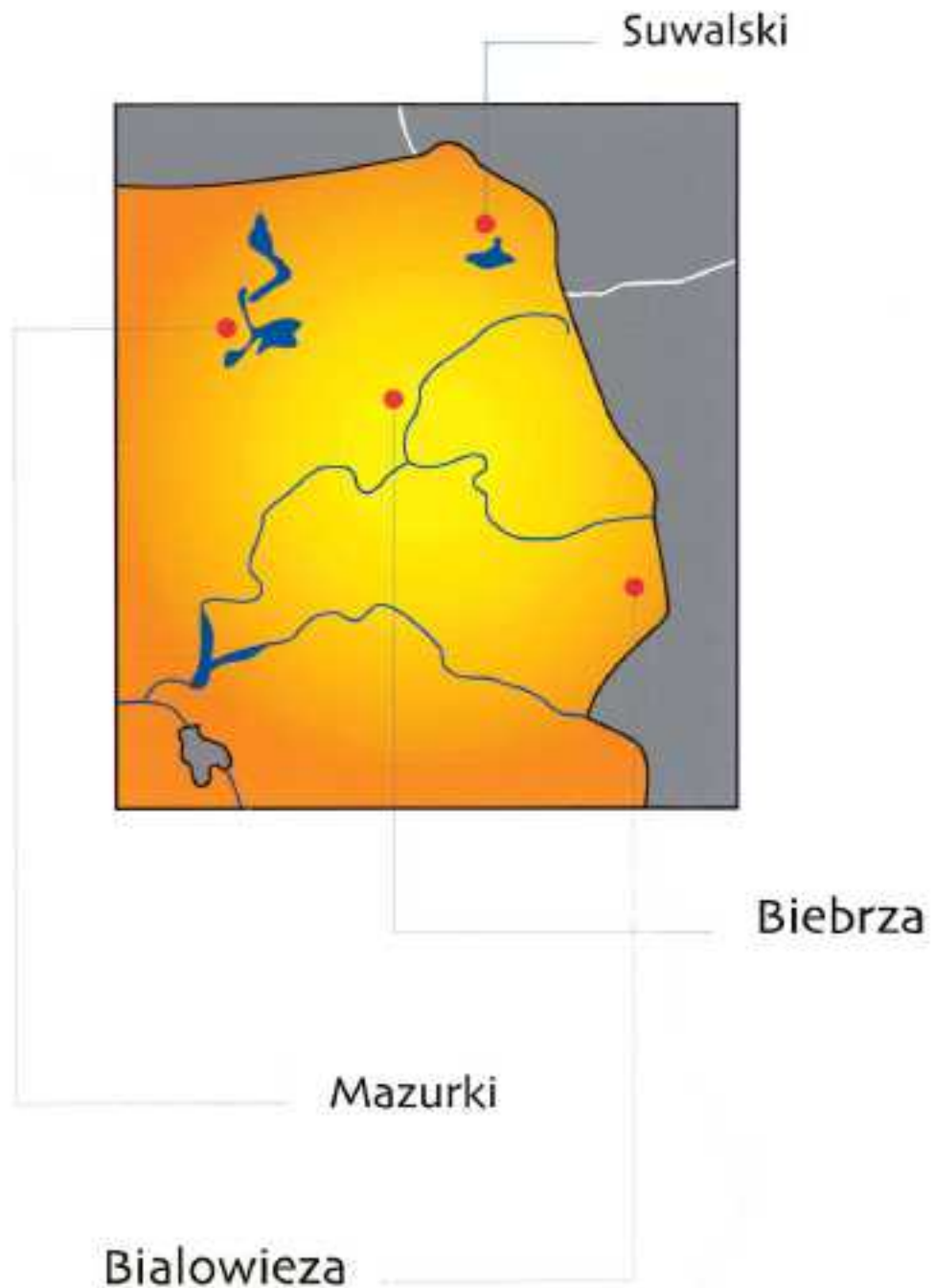
R8

2001

o.l.v.
Martien Helmig

KNNV-reis naar noordoost Polen 9 juni - 24 juni 2001

KNNV-reis naar noordoost Polen
9 juni – 24 juni 2001

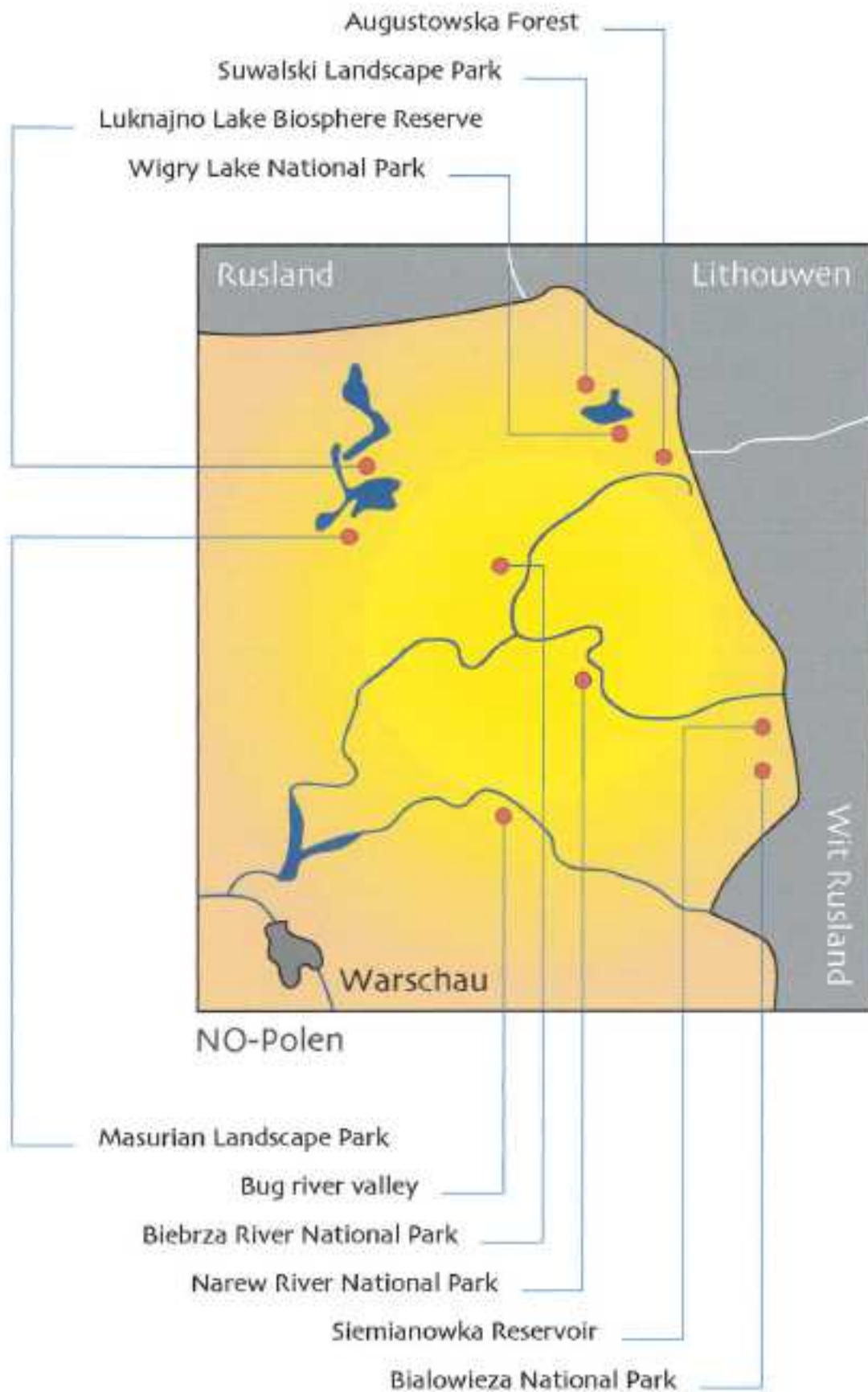
Inhoud	voorwoord	1
	ligging bezochte gebieden	2
	dagverslagen van de deelnemers	3 ... 17
	gebiedsbeschrijvingen	
	Bialowieza National Park	4
	Narew National Park	7
	Biebrza National Park	10
	Suwalski Landscape Park	12
	Mazurski Landscape Park	14
	waarnemingen	
	planten	18 ... 21
	vlinders	22
	bomen	22
vogels	23 ... 25	
paddestoelen	26 ... 27	
deelnemers	28	

voorwoord Een nagenoeg probleemloze reis met tevreden deelnemers, dat wens je iedere reis(bege)leider toe. Het verslag samenstellen van zo'n reis is daarom met plezier gedaan. Inderdaad, van elke dag is er een verslag ingestuurd (zij het niet helemaal volgens afspraak), van enkele gebieden is (uit engelstalige bron) achtergrondinformatie toegevoegd, van alle gedane waarnemingen is er rapportage en één en ander is gelardeerd met foto's.

Hoe ieder de dagen heeft ervaren is uitgebreid te lezen in de dagverslagen. Ondergetekende kijkt terug op een geslaagde coöperatie met de ARC, het lokale bureau Eko-Tourist en Marek, de gids, Tsjarek, de chauffeur en niet in de laatste plaats de deelnemers. Bedankt en veel genoeg met dit verslag.

Martien Helmig

Overzicht bezochte gebieden

Zaterdag 9 en zondag 10 juni

programma Vertrek uit Nederland, aankomst in Warschau, ontbijt in de oude stad, busreis naar Bialowieza Bug river valley

dagverslag De eerste reisdag was tevens de kennismakingsdag. Het is altijd weer spannend of er bekenden van vorige KNNV-reizen bij zijn! Hersens worden gepijnigd over data en namen. De meeste deelnemers stapten in Amsterdam op de trein, in Amersfoort en Deventer stapte de rest van het gezelschap in.

Flora Meijer

Wij waren met zijn achttien, Martien Helmig onze reisleader. In de loop van de twee weken zouden wij een hechte groep worden.

Het was een "boemelige" treinreis, om 22.00 uur waren wij in Hannover alwaar wij op de nachttrein overstapten. Klauteren in je cabines, drie banken boven elkaar, lakens, sloop en een dekentje waren aanwezig, en dan probeer je je zo goed mogelijk te installeren voor de nacht. Sommigen moesten naar de bovenste bank klauteren, en arme Nel kreeg een flinke klap op haar hoofd van de ladder! (Op de terugweg liet een Pools-Duitse dame me zien hoe je dit eigenlijk moet doen, handig en efficiënt!). Veel slapen deed ik niet, het was meer rusten en wat sluimeren, in afwachting van wat er komen ging. De volgende ochtend bleek het een vriendelijk, kleinschalig landschap, mooie grijs-groene rogge, afgewisseld door lage tarwe en gerst met prachtig blauwe korenbloemen en vurig rode klaprozen. Deze zouden we nog heel veel de komende dagen zien!

Om 9.30 uur kwamen we in Warschau aan, alwaar onze Poolse reisleader en gids, Dr. Marek Kosinski – docent aan de Universiteit van Krakov – en Charek, onze trouwe en geduldige buschauffeur – zoals hij zich in de loop van de dagen zou ontpoppen – ons opwachtten en naar de "oude stad" reden. Een zwaar beschoten en gebombardeerd deel van Warschau, dat weer geheel in oude stijl is opgebouwd, en nu heel veel toeristen trekt. Een alieraardigst plein van hoge, kleurrijke uitziende huizen met de alom bekende fluitisten, sneltekenaars, en vele gezellige kraampjes ter opluistering. Om 11.30 uur vertrokken we naar Bialowieza, een lange rit naar het oosten. Onder stopten we bij een prachtig riviereengebied, zanderige hoge oeverkanten waar nestgaten van de Oeverwaluw in zaten. Het was het Bug-reservaat van de rivier de Bug, een hele lange rivier in oost-Polen, ik meen dat wij in het Wydma Mofozewskareservaat waren. Prachtige diep-paarse Vogelwikke gezien, karmijnrode Steenanjertjes, Muizeortje, blauw-paarse Ossetong, Ooievaars werden tot ons aller vreugde vanuit de bus gezien. In het reservaat Zwarte stern, Visdief en Dwergstern waargenomen, evenals de Boeren-, Oever-, Huis- en Gierzwaluw. Verder Tureluur, Grutto, Klevit, Scholekster, Bontbekplevier, Kleine plevier, Watersnip en andere.

Om 18.30 uur aankomst in Bialowieza, we logeerden in de koninklijke stallen van de Tsaren! omgetoverd in een ruim hotel, alwaar plaats was voor verschillende groepen. Een merkwaardig rood-bakstenen gebouw, waar Dirk al gauw de "stal"vorm in herkende! Op het grote terrein waren nog enkele andere gebouwen, waaronder een Natuurmuseum in aanbouw – heel groots opgezet – en een bijzonder aardig en haast elegant houten gebouw, laag en gerekte van vorm. Grijsblauw geschilderd, met mooie houten versieringen langs de ramen en deuren in witte kleur. Voor de vroegere administrateur? Het deed mij denken aan huizen in Zweden. Verderop was nog een groot, hoog opgetrokken gebouw van rode steen: een school met laboratoria en studentenvertrekken?

De avondwandeling langs de rivier en vijver was heerlijk! De Kwartekoning liet zijn "gerasp" horen, Noordse nachtegaal, Zanglijster en Grauwe vliegenvanger werden genoteerd, evenals de Grootoorvleermuis boven de vijver.

Kortom een boeiende eerste dag, die veel goeds beloofde voor de komende dagen!

Maandag 11 juni

programma Dagtocht naar het Bialowieza National Park

Bialowieza National Park, Area 10501.95 ha

The Park is situated in the central part of the Puszcza Bialowieska Primeval Forest., which is the most natural forest complex of the Lowland European region. This is the oldest National Park in Poland and one of the oldest in the world. The Reserve was established in 1932, but before it was a game reserve of the kings and tsars. European bison survived there and its breeding helped to reintroduction of the species into several other forest complexes. Nature is so valuable there, that the Park was declared by UNESCO as World Biosphere Reserve in 1977. Two years later it was also designated as World Human Heritage. This is the unique such designation of any protected nature area in Poland. Actually this designation has been extended into Belorussian part of the Puszcza Bialowieska Primeval Forest, too. Forest plant communities of the Park are of natural character without human influence. There have not been done any forestry exploitations in the Reserve since 1921 and average age of the stands is 126 years. There are many older stands and monumental trees - the oldest oaks are over 400 years old. There are more than 40 plant communities in the Park and they are mostly forest communities. Forest of oak and hornbeam with lime and maple grow on the South of the Park. There are also mixed coniferous forest, pine coniferous forest and riverside wood with alder and ash. Flora is very diversified and it is connected with habitat variety, from swamp and coniferous forest to deciduous wood and riverside wood. There are 4.5 thousand plant species and some 3 thousand out of them are fungi, 725 species of vascular plants and some 270 lichen species. Many species are rare and protected. Fauna counts with 10 thousand species. The most numerous group are insects of 6 thousand species. Forest mammals include large herbivores with European bison (the symbol of the Park) and large predators, such as wolf and lynx. Some 120 bird species breed there and many of them are rare or protected.

dagverslag

Dirk Bals

Bezoek aan het Nationale park Bialowieza. Het park is alleen toegankelijk met vergunning en onder begeleiding, dus daar verschijnt Bogdan Jaroszewicz, die niet alleen Engels, maar ook nog wat Nederlands (namen van planten- en vogelsoorten) spreekt en daarbij over een solide gevoel voor humor beschikt.

Helaas werkt het weer niet mee, zodat de inleiding over de parkgeschiedenis in de hotellobby gegeven moet worden, waarna de wandeltocht in de regen aanvangt. Na een korte tocht door verwilderde weilanden komen we aan de enorme houten poort van het reservaat. Achter deze poort begint een andere wereld, een oerwoud vol enorme elken, essen, sparren en dennen en nog vele andere boomsoorten. Zoals tot onze verrassing het peperboompje en de Noordelijke kardinaalsmuts.

Doordat het klimaat relatief droog is (600 mm neerslag per jaar) groeien er geen beuken en het bos is niet extreem dicht, zodat er overal onderbegroeiing is. Door de grote hoeveelheid omgevallen bomen, groeien er overal paddestoelen waaronder grote oranje zwavelzwammen. Diverse vogelsoorten, waaronder veel spechten zijn te horen en overal zijn sparrekegels in de schors van Eiken en Linden geklemd als teken van hun activiteit. Tegen lunchtijd wordt het gelukkig droog en kan men het gezelschap verspreid over drie gevallen bomen zien zitten. De tocht gaat verder tot we plotseling in het dal van de Narew belanden vol riet en Elzen waar o.a. de Grauwe klauwier wordt waargenomen. Op de terugweg worden we door Bogdan op een dode den gewezen, die al 70 jaar zo staat en waar 150 jaar geleden hoog in de stam verticale gaten zijn gehakt om honingbijen te lokken. Honing verzamelen was toen een belangrijke bron van inkomsten.

Na nog een stevige wandeling bereiken we het hek en verlaten dit schitterende woud, dat dankzij de behoudzucht van koningen, tsaren en hun opvolgers, nog steeds bestaat.

Dinsdag 12 juni

programma

Dagexcursie naar het Siemianowka Reservoir aan de rand van het bos van Bialowieza

Onderweg een blik op de orthodoxe cultuur in Hajnówka

dagverslag

Nel van Meijeren

Het verschil met gisteren is groot: vanmorgen een strak blauwe lucht, met wat witte wolken in de verte, lekkerfris, een stevige wind.

Vandaag gaan we naar het Siemianowka meer, een groot kunstmatig meer op ca 50 km van Bialowieza.

Vanmorgen vroeg zijn Martien, Marek, Dirk en Brenda, op de fiets op zoek gegaan naar Wisenten: zij hebben sporen gezien!

Na een prima ontbijt in onze "keizerlijke stal" vertrekken we met de bus.

Naar aanleiding van het weerbericht besluiten we eerst naar het meer te gaan en 's middags naar de orthodoxe kerk in Hajnówka: voor vanmiddag wordt regen voorspeld.

Marek vertelt dat in het dorp Hajnówka vroeger de bewakers van het Bialowieza-bos en het park van de tsaar woonden; het ligt aan de enige toegangsweg. Later is de houtindustrie een grote rol gaan spelen en is het dorp uitgegroeid tot stad.

Eerst rijden we nog over een redelijke weg, allengs komen we meer op de keien en zandwegen.

We rijden door een gehucht met allemaal houten huizen en schuren, veel bloeiende planten in de tinnen en overal buiten de houten hekjes, de bankjes waarop mensen zitten te rusten, praten.

Volgens Marek een soort openluchtmuseum! Ik vraag me af waar de mensen van leven??

We komen aan bij het meer.

Het meer is een kunstmatig aangelegd spaarbekken (in de jaren '70) dat de rivier de Narew in de zomer van voldoende water moet voorzien, en drinkwatervoorziening.

Het beslaat een oppervlakte van 3200 ha. Door de aanleg zijn verscheidene dorpen onder water gezet. Daar is geen spoor meer van te zien. Wat wel zichtbaar is, is de spoorbaan –dubbelsporig– dwars door het meer lopend. Vroeger een belangrijk spoor naar Rusland. En we maakten mee dat er één goederentrein richting Wit Rusland (2 à 3 km verder) voorbij reed met een snelheid van ongeveer 5 km per uur.

We besluiten de spoordam af te wandelen, over de spoorbrug naar het dorpje Siemianowka, waar de bus zal wachten.

De hellingen van de spoordam zijn rijk begroeid met o.a. paarse toorts en kroonkruid.

Aan onze rechterhand is een uitgebreid nat heidegebied, met kreken, ondiepe plasjes, riet en eilandjes van gele waterkers; uitlopend naar een droger gedeelte en een dijkje waar we 2 grote zilverreigers zien staan. We zien de eerste witwangsterns en zwarte sterns. Wat een prachtig gebied.

Bij de spoorbrug strijken we neer voor de lunch. Er vallen spatten regen –het is inmiddels erg bewolkt geworden– maar de bui waait snel over.

Zelfs tegen de metalen spoorbrug aan nestelen huiszwaluwen en we zien oeverzwaluwnesten in wat afgekalfde stukjes dijk.

Veel te snel komt er een eind aan deze wandeling. We gaan op weg naar de orthodoxe kerk. Maar tot onze verrassing stoppen we na een tijdje, op een smal weggetje tussen wat weilanden en Marek zegt: uitstappen en wandelen. We blijken aan de ZO-kant van hetzelfde meer te zijn. Er zijn graslanden, een uitkijktoren, uitgestrekte rietvelden met wilgenbosjes. We wandelen over een dijkje. Plotseling zien we twee roofvogels uit het riet opvliegen een bruine kiekendief man die een schreeuwend verjaagt! We kunnen de schreeuwend lang volgen en dus goed bekijken. Prachtig.

De zon is inmiddels weer volop aan het schijnen; lekker warm. Na het stukje dijk komen we op zandgrond, duintjes. We hebben daarna weer een uitzicht over uitgestrekte rietlanden. Een vrouw stookt een vuurtje –voor niets waarschijnlijk– want haar man komt met hengel, maar zonder vis aanlopen.

Als we net met de bus wegrijden, roept iemand: stop! Zwarte ooievaar! Tsjarek (??), de chauffeur stopt onmiddellijk en rijdt langzaam achteruit. En ja hoor: langs de oever van een smal, diepgelegen slootje foerageren twee zwarte ooievaars. Wat een mooie vogels! Op een gegeven moment voelen ze zich wel heel erg bekeken en vliegen weg.

Nu gaan we dan echt op weg naar de kerk, want die sluit om 17.00 uur. Rond 16.30 zijn we er: Gierkiew Swietej Trójcy te Hajnowka. En, de deur is dicht. Niet getreurd, Marek gaat op zoek naar de priester. Inmiddels bekijken we de bijzondere architectuur van de kerk: de half open witte klokketoren (kolenkitvorm) en het zwarte ronde dak, uitlopend in de ui-vorm. Er is een priester gevonden, die de deur opent. We komen in de grote ronde kerkzaal, die geheel beschilderd is met bijbelse figuren, voorstellingen en symbolen. Het altaar staat achter beschilderde deuren op een half ronde verhoging. De deuren gaan open als er een dienst is.

Er worden ook concerten gegeven in de kerk. NB er staan geen stoelen in de kerk, iedereen staat tijdens kerkdienst of concert.

Na een uurtje gaan we weer op weg naar onze stallen in het Tsarenpark, waar het inmiddels druk is geworden: dit is ook een geliefde plek voor schoolreisjes! Na een heerlijke warme maaltijd gaan we inpakken en genieten daarna van een pilsje

Woensdag 13 juni

programma

Naar Augustów, onderweg bezoek aan het Narew River National Park en de oude stad Tykocin

dagverslag

Lenie de Zeeuw en Cjs Daamen

Vandaag verhuizen we van Bialowieza naar Augustów. Het zal zo'n 4 uur rijden zijn maar we doen het in etappes. Het wordt een vertrouwd patroon: Om 7 uur wakker, om 8 uur aan tafel, om 9 uur de bus in. Een aantal vroege vogels zijn al voor 8 uur op stap geweest. Terwijl de meesten nog op één oor lagen hebben zij al nieuwsgierig het luchtruim afgezocht naar vogels die nog niet zijn aangestreept op de lijst.

We nemen afscheid van ons bijzondere onderkomen in Bialowieza, t.w. de vroegere paardenstallen van de tsaar, in de hoop op een iets comfortabelere slaap- en wasgelegenheid. Natuurlijk is het eten niet het belangrijkste maar de keuken van Hotel "Dom Wycieczkowy" werd zeer gewaardeerd.

Via Bielsk Podlaski, Strabla, Suraz, Lapy en Tykosin gaan we naar Augustów. Het landschap waar we door rijden is in het begin vrij vlak. We komen langs uitgestrekte velden met tarwe, rogge en gerst. De kleuren doen weldadig aan. De overdadig bloeiende echte koekoeksbloemen harmoniëren prachtig met het roodbruin van de zuring en met het teer groen-blauw van grassen en graanvelden. De bomenrand daarachter in verschillende kleuren groen met daarboven de blauwe lucht gelardeerd met witte wolken maken het plaatje compleet.

De huizen in het gebied dat we achter ons laten waren overwegend van hout en hadden een grijze kleur. Het woonhuis viel bijna niet op door de vele bijgebouwtjes en schuurtjes allemaal in dezelfde grijze kleur. De eerste dagen deed dat wat somber aan maar als je er eenmaal aan gewend was werd het steeds mooier. Het maakte het landschap rustig.

Ook de afzettingen rondom de bedrijfstjes waren gemaakt van houten palen en latwerk. In dorpjes stond vóór het hek aan de straatkant vaak een bankje waarop mensen gezellig met elkaar zaten te buurten.

Verder naar het noorden verandert het beeld. De houten huizen worden stenen gebouwen, soms met een felrood, hardgeel of blauw kunststof pannendak. Het landschap wordt heuvelachtig en het doet een beetje denken aan Zuid Limburg. Rond half twaalf stoppen we in de omgeving van het dorpje Lapy op een mooi plekje in het dal van de Narew; het is koffietijd. We zien er zwanebloem en in een watertje aan onze voeten zijn een huismus en een witte kwikstaart gezellig aan het badderen.

Verkwikt door koffie en thee rijden we verder naar het Narew River National Park. In een krekengebied liggen een tiental punters, elk bemand met een "schipper". Ze bezorgen ons een prachtig tochtje door een gebied met rietzomen en veel gele waterkers. We zien ook hangende zegge, egelskop, pijlkruid en waterranonkel. Een bruine kiekendief vliegt over en we horen de karekiet en de koekoek. Jammer dat we onze kapiteins niet kunnen verstaan. Ze doen hun best ons ergens op te wijzen; een beverhol? een bijzondere plant? maar de communicatie verloopt helaas niet optimaal. Rondom een kiosk eten we gezamenlijk onze boterham en zowaar, er is verse koffie en thee. Er wordt goed voor ons gezorgd. In het aangrenzende museum bekijken we een collectie opgezette vogels. De gids laat nadrukkelijk weten dat het gaat om dieren die gewond of dood in het gebied aangetroffen zijn.

Narew National Park, Area 7350.00 ha

The Park is situated in the Narew river valley between Suraz and Rzedziary. It embraces unique natural wetland landscape of a river with extensive system of water bodies, specific ecosystems and habitats. There are many meanders, vast marshy basins and narrower parts where the river cuts through the moraine hills. Vegetation is very interesting and counts with 46 plant communities. 33 out of them are connected with water (water plants and reeds). Thirteen bog plant species are protected. Medical plants are very numerous, too. Fauna is connected with water and waterfowl is the main value of the Park. There are 154 breeding bird species there and many of them are endangered elsewhere in Europe. The area is also important for migratory birds. There are 34 mammal species: the largest one is elk and formerly endangered beaver is now doing well, with some 260 individuals.

Onze volgende stop is in Tykosin. We bekijken er een museum. Vroeger was dit een Joodse kerk. Tykosin telde voor de oorlog een grote groep joodse burgers. Tijdens de oorlog werd de meesten van hen door de Duitsers weggevoerd en in de bossen in de omgeving omgebracht. Het is een vreemde gewaarwording te beseffen dat dit "al in de vorige eeuw" is gebeurd. Zo wordt realiteit langzamerhand geschiedenis. Het plaatsje maakt een sobere indruk. Er zijn een paar winkeltjes waaraan je zomaar voorbij dreigt te lopen. Heel anders dan bij ons de winkels, waar volle etalages en uithangborden ervoor zorgen dat niets aan de aandacht ontsnapt. Rond half zeven komen we bij ons nieuwe verblijf aan: Pensionat U Marianny. Een gedeelte van de groep wordt ondergebracht in het hoofdgebouw waar zich ook de eetzaal bevindt en de anderen krijgen een kamer in een gebouw zo'n 50 meter verder op. We worden door de gastheer en zijn vrouw hartelijk ontvangen. Om zeven uur worden we aan tafel verwacht voor een lekkere en zeer goed verzorgde maaltijd. Met de kan kersen op sap die al op tafel klaar staat weten we in het begin niet zo goed raad. Het is echter gewoon als drankje bij de maaltijd bedoeld. Een ander drankje wordt een dag later geserveerd bij een visgerecht: een glaasje wodka met een scheutje rood vruchtensap onderin. De bedoeling is dat dit in één teug wordt opgedronken. De meesten hebben daar geen moeite mee en je wordt er lekker warm van. En elke avond is er koffie met gebak na. Lekker. Het rest-house ligt aan een groot meer. Het is er heel stil en tot slot van deze dag wordt er voor ons een prachtige zonsopgang in scene gezet.

Donderdag 14 juni

programma Dagexcursie naar Czerwone Bagno (Red Swamp) en Grzedy in het Biebrza River National Park

dagverslag

Henk Besjes

Vandaag bezoeken we het Czerwone Bagno (Rode Moeras) in het Biebrza River National Park. Na het ontbijt om 8.00 uur vertrekken we per bus om 9.00. Aankomst om 10.15 uur bij de Grzedy Lodge bij de ingang van het park. Hier krijgen we na een onduidelijk oponthoud van een half uur gezelschap van een Poolse gids van het park, die er al vrij snel blijktbaar wegens personeelsgebrek ten gevolge van een nationale feestdag, de brui aan geeft. Om 11.00 uur beginnen we aan de wandeling van zeven kilometer, waarvan een kilometer door nat terrein. Het landschap bestaat uit moerassen en velden afgewisseld met droog gemengd bos en tijdens de laatste Ijstijd ontstane zandduinen. De velden zijn ontstaan door beweiding en zijn in het vroege voorjaar, afhankelijk van de hoeveelheid winterse neerslag, vaak nog vrij nat en zijn dan een geliefde plek voor allerlei soorten steltlopers. Omdat de velden door verdamping inmiddels vrijwel opgedroogd zijn en wij het gebied pas in midden juni bezoeken is er geen enkele broedende dan wel doortrekkende steltloper meer te bekennen. Op langere termijn overigens zal deze vogelgroep het in dit middelste gedeelte van het nationale park moeilijk krijgen omdat er door de aanleg van afvoerkanalen voor het overvloedige water verdroging optreedt en er in toenemende mate bosvorming plaatsvindt. Onze permanente Poolse gids Marek weet over de historie van het gebied verder nog te vertellen dat tijdens de Tweede Wereldoorlog Poolse partizanen hier een schuilplaats zochten, maar ondanks de ontoegankelijkheid van het terrein, toch werden ontdekt en vermoord. Tijdens deze landschappelijk zeer afwisselende wandeling maken we onderweg twee pitstops* bij uitkijktorens om te eten, waarna we om 16.30 uur terug zijn bij het vertrekpunt.

Tijdens deze, voor vogelaars wel zeer late wandeling midden op de dag, doen we toch nog de volgende bijzondere waarnemingen: enkele roepende Kraanvogels en een zeer fraai van nabij te bekijken direct boven ons cirkelend exemplaar, een mooie waarneming van de Hop, zeven zingende Roodmussen, de eerste Graspiepers van deze reis, diverse Boompiepers, een Krekelzanger, een Snor, een Kleine Bonte Specht, een van de zeer weinige Heggemussen van deze reis, drie Kleine vliegenvangers met eindelijk ook de eerste zichtwaarneming van deze soort, een Matkop, een Zandhagedis en een beverburcht.

Vrijdag 15 juni

programma Bezoek aan het Wigry Lake National Park

dagverslag

Henriette van Kollenburg

Van wespandief tot grote karekiet
Om iedereen in staat te stellen postzegels te kopen en geld te wisselen vertrokken we een kwartier eerder dan anders, om 8.45 u., naar het centrum van Augustow . Het leek een aardig stadje. Om 9.30 u. vertrokken we naar het excursiedoel van de dag, het nationale park Wigierski bij de industriestad Suwalki. Later op de dag zou

onze opgewekte gids Alexandra vertellen dat jonge bevers uit het park soms in de stad worden aangetroffen, b.v. onder auto's. Ze worden dan door medewerkers van het park opgehaald en daarbinnen weer losgelaten. De bever is het dier in het embleem van het park. Bij de twee vorige parken die we bezochten, waren het vogels, de bruine kiekendief en de kempfaan.

Aangekomen in het park werden we ondanks het mooie weer eerst naar binnen geloodst voor een kleine expositie, opgezette dieren, en een bezoekje aan het winkeltje. Velen brandden van verlangen om bij hun pas verworven postzegels prentbriefkaarten aan te schaffen. Zelfs de oude voorraad werd erbij gehaald, is mij verteld.

Om 11.00 u. begonnen we aan de wandeling van 7,5 km. Een deel van de route leidde over een leerpad, maar we maakten ook twee zijsprongetjes naar resp. bloeiende orchideeën en naar een beverburcht. Wat hadden die beesten een ravage aangericht! De wandeling werd tijdelijk een soort hindernislopen, echter direct gevolgd door een lunchpauze van een half uur in de tegenover de burcht aan de andere kant van het meertje gelegen hut. Eerder al waren we drie voedselarme plasjes gepasseerd, allemaal met een of meer brilduikervrouwtjes. De namen van de watertjes waren Suchar (droog!) 1, 2 en 3.

Na de lunch werd de wandeling voortgezet, voor vier enthousiastelingen (Martien, Jense, Brenda en ondergetekende) met een kilometertje extra wegens het nemen van de verkeerde afslag. Als een van de vier kan ik verzekeren: het was de moeite waard, maar ik was toch blij dat een bordje na 500 m. ons weer het rechte pad wees. Dank aan de Polen voor het plaatsen van het bordje en aan de rest van het gezelschap voor het zonder morren wachten! Deze wandeling door open, heuvelachtig gebied met landbouwactiviteit was voor mij een van de mooiste van de reis. We zagen boeren aan het werk, veel vogels en aanschouwden hoe een tractor met een hooiwagen erachter niet helemaal kantelde nadat hij de berm was ingereden. Ook zagen we nog enkele gebouwen met lemen wanden. Omdat deze steeds meer verdwijnen, zo had Alexandra aan het begin van de wandeling verteld, had men om de 200 soorten wilde bijen van nestgelegenheid te voorzien een soort lemen zuilen ontworpen, ze leken wel wat op een massief wachthuisje bij een kazerne. Bij de wilde bijen sterven de darren na de paring, de vrouwtjes na het verzorgen van de eieren. In het volgende voorjaar vliegt de nieuwe generatie uit.

Om 15-15 u. keken we van een brug op het riviertje de Kamianka. De blauwglanzende bosbeekjuffers dansten tussen de gele plompen. Drie kwartier later bereikten we het einde van de wandeling, een uitkijkplaats (punt widokowy) genoemd naar het plaatsje waar we zojuist doorheen waren gelopen, Leszorewo. Je had hier uitzicht op het plaatsje Stary (oud) Folwark en het voormalige klooster in Wigry. Dat was ons volgende doel nadat we hartelijk afscheid hadden genomen van Alexandra.

Het wordt nu zoetjesaan tijd de titel uit te leggen. Welnu. Voor het ontbijt had een aantal mensen een wespendif zien overvliegen bij het pension (mooie, ruime kamers trouwens!), de eerste op deze reis. De bewuste karekiet zat in Wigry op ca. 1 m. van de oever vol in het zicht een concert te geven. De kenners die eerder in Polen waren hadden er al op gerekend. Officieel bezochten we het plaatsje echter om het oorspronkelijk tussen 1658 en 1754 gebouwde voormalige kloostercomplex van een weinig bekende, strenge tak van de Benedictijnen, in het Duits de "Kamaldulenser". Ze beschikken elk over een eigen huisje. Het uitzicht vanaf de kloosterheuvel aan de kant van het water was mooi. Het complex is in de Tweede Wereldoorlog vernield, de restauratie is nog aan de gang. De al wel gerestaureerde kerk is nu in gebruik als parochiekerk. Van 1798 tot 1823 was het een bisschopskerk, maar de zetel van de bisschop werd verplaatst.

De maaltijd bij Marianne vormde weer een waardig besluit van de dag, al bleek niet iedereen van vis te houden. Deze was echt lekker en makkelijk te ontgraten. De barbecue daarna was aan mij niet meer besteed, maar gelukkig aan anderen wel. Ik vond het frisjes, wenste de muggen naar de hel en ging het eerste deel van dit verslag schrijven onder het genot van de muziek van de zanger-accordeonist (en het weerbericht op de televisie).

Zaterdag 16 juni

programma Rondrit door het Southern Basin of the Biebrza River Valley

Biebrza National Park, Area 64083.60 ha

The Park embraces unique in Europe vast complex of marsh land with numerous rare plant and animal species. The area is very beautiful. The Biebrza river is a lowland meandering water course with many old river-beds. Marsh land and peatbog are of natural character. There are several habitats in the Park: water, open marsh land, scrub, post-bog and forest. One of the largest alder-wood complexes grows in the Lower basin. There are 43 plant communities in the Biebrza river valley (with relics, rare and protected species). Fauna is rich and many species endangered elsewhere have found an excellent refuge here. There are elks and wolfs and many other mammals. Waterfowl is particularly numerous and interesting, because 235 bird species live here. They can breed and many migratory birds rest in the area.

dagverslag

Brenda Bolt

Deze dag bezochten we het zuidelijke basin van de Biebrza rivier dal. Direkt op weg naar Augustow werd vanuit de bus een Schreeuwarend gezien. Vanaf Augustow voerde de bus ons dwars door het bos van Augustow waardoor je een goede indruk kreeg van de afmetingen van dit op twee na grootste bos van Polen. Het is een bos met vooral dennen en sparren afgewisseld met meertjes. In het begin van de negentiende eeuw is hier het 102 kilometer lange Augustow kanaal aangelegd. Onderweg kwamen we langs een pas gemaaid veldje waar wel 15 ooievaars zaten. Het eerste gebied waar we uitgestapt zijn was bij Osowiec. Het gebied is verdroogd, men probeert nu door middel van dammen het middengebied ervan wat nat te houden. Het maaien gebeurt door vrijwilligers. De boeren in de omgeving stellen het begrazen door paarden niet op prijs omdat deze dan gaan kruisen met de boerenpaarden. In het gebied werd onder andere een Buidelmees met nest, een Noorse Nachtegaal en een Grote Karekiet waargenomen. Verder stonden er vele soorten zegges en krabbescheer. Een flink eind verder was het tweede uitstapgebied. Dit was een enorm grote vlakte die gebruikt werden als hooilanden. Voor de boeren kan nu de extensieve begrazing op deze hooilanden amper meer uit waardoor er steeds minder dieren hier worden geweid. Het gebied was wat droog waardoor er weinig waarnemingen werden gedaan: een ree, een Bruine Kiekendief, Moerasandijvie en een dode Ventról. Het derde gebiedje had misschien grotere aantallen vogels laten zien eerder in het seizoen als het nog wat natter was. Desondanks werden een vijftal Witvleugelsterns, vier Waterrietzangers gezien en een Kwartelkoning gehoord. Op de vierde uitstapplaats konden we afscheid nemen van de rivier met een prachtig uitzicht op de meanderende rivier. Een boer zocht met een bootje zijn koeien op om te melken die graasden tussen de meanders van de rivier. Er werd hier nog een Roodbuikvuurpad waargenomen.

Zondag 17 juni

programma Rustdag
Middagxcursie naar Augustowska Forest

dagverslag

Cécile Arnold

Na een lange en intensieve dag op zaterdag hebben wij zondag, halverwege de reis, een "rustdag". Een KNNV-rustdag wel te verstaan, dus met algemene stemmen is besloten het ontbijt gewoon om 8 uur plaats te laten vinden. Als je 's ochtends vroeg al tapuit, klauwier, wielewaal en boomklever in de kijker hebt gehad wil je op tijd eten en niet tot 9 uur wachten. Op veler verzoek is er nu ook echt bruin brood. De ochtend wordt doorgebracht met het schrijven van kaarten, de was doen, orde aanbrengen in de koffer en wandelen (vogelen). Even breekt de zon door, de stoeltjes op de balkons zijn druk in gebruik. Aan het plantenfront wordt hard gewerkt: de plantenlijst wordt tot en met de laatste waarneming bijgewerkt. Eensgezind is ook besloten 's middags op excursie naar het bos van Augustów te gaan. Het weer, 's ochtends heel aardig, verandert nu. Ondanks dat het steeds grijzer wordt stapt het grootste deel van het gezelschap in de bus. Goed en wel op weg breekt er een gigantische regenbui met wat bliksen los. Als onze trouwe chauffeur de Poolse gids opmerkelijk maakt op een grote vogel slaat de stemming acuut om. Een zwarte wouw, de bus stopt, het is opgeklaard, de wouw blijft heel lang, heel goed zichtbaar.

De komende twee-en-een-half uur gaan we een wandeling langs een bospad tussen twee meren maken. In dit gebied ligt een hele keten van meren die verbonden worden door het Augustów-kanaal. Om de niveauverschillen tussen de meren te overbruggen zijn sluizen gebouwd. Eén van de oudste sluizen in deze omgeving uit 1826 en recent gerestaureerd, ligt op ons pad. Als we bij de sluis aankomen ligt een groep van zo'n 15 tweepersoonskano's met in kleurrijke (regen)kleding gestoken tieners klaar voor de sluis. Een reuze bof om de sluis volop in bedrijf te zien. Het regent af en toe tijdens onze wandeling en het bos ruikt heerlijk. Het heeft ook allerlei verrassingen in petto: een met houtconstructie beschermde rode-bosmierenhoop (de mieren werken niet mee, ze willen niet aanvalshouding op een tak op de foto, zoals één van ons dat wil) en een ringslag die een kikker aan het verorberen was toen hij helaas werd platgereden.

De plantenliefhebbers halen hun hart op aan de bloedoioevaarsbek, de toortsachtige verbascuum, leverblad en een aronskelk in het moeras (*Calla palustris* geheten).

Heel blij zijn met de vondst van 3 soorten orchideeën: de *Pirola rotundifolia*, een rose soort, hoogstwaarschijnlijk rietorchis en de lichtbruine *Netotia nidus avis* (vogelnestje). Het Vogelnestje leeft in symbiose met een paddestoel en heeft geen bladgroen. Wilde blauwe lupine, grasklokje en krabbescheer; ook de "gewone" bloemen geven onze wandeling kleur. Langs de vertrouwd geworden ooievaars en koeien die naar de boerderij gaan om gemolken te worden rijden we naar ons pensjonat. Na alweer een heerlijke maaltijd vertelt onze reis(bege)leider dat er tot nu toe al 135 verschillende soorten vogels zijn waargenomen.

Maandag 18 juni

programma Naar Krutyn (Masurian Lake District)
Onderweg bezoek aan het Suwalski Landscape Park

Suwalski Landscape Park, Area 6341.80 ha

Suwalski Landscape Park was created to preserve an unique glacial landscape around the Hancza Lake. Present relief has been formed during the last glaciation period. Landscape is regarded as a main value of the Park. There are many glacial forms: high moraine hills, deep river valleys, glacial channels filled with lake water, drumlins, eskers, kames and erratics. Height difference between the lowest and the highest point of the Park is 130 meters. Eastern part of the Park is diversified with lakes, hills and bogs. Western part of the Park is dominated by the deep glacial channel with the deepest Polish lake named Hancza (108.5 meters deep). Interesting features are groups of erratics and the largest are protected in Nature Reserves of Bachanowo and Opuchowo and others are declared as Nature Monuments. The biggest river of the Park is the Czarna Hancza river. It is very rapid and its valley is narrow and very deep with big gradient. Another one, the Pregola river, is rather slow with shallow and vast valley. Lakes are numerous and there are 22 of the which are larger than 1 hectare. Vegetation is transformed by human influence but there are natural bogs in the Czarna Hancza river valley. Deforestation is another result of human activity over the ages. Actually only 20% of the Park is covered by the forest. It is mainly a mixed forest of hazel and spruce with rich undergrowth, and also mixed pine-and-spruce forest. There are raised, transitional and low bogs. Xerothermic vegetation covers sunny slopes. Flora is very rich in protected and rare species, despite of strong transformation. A special rarity is so called "hanging-bog" vegetation which is situated on some boggy slopes. The Park is rich in animals and birds are represented by 130 species.

dagverslag

Marrie Pottjewijd

Om ca 9.00 uur vertrokken we naar onze laatste standplaats, Krutyn. Ik schat ongeveer 200 km rijden. Onderwijl hebben we drie keer de reis onderbroken. Het landschap dat we vanuit de bus zagen was prachtig, soms deed het wat bizar aan, zoals een plotseling omhoog rijzende heuvel, vaak rond, en dan die vele meren en het heuvelend landschap. De eerste stop die we maakten was een lange wandeling door het Suwalski Park. Bijzonder mooi en prachtige uitzichten, smalle paadjes en velden met Slangekruid en andere bloemen en beneden je zag je een meer. In het begin van de tocht zagen we de Gele kamille en Bergklaver. Na de tocht kwamen we bij de bus uit, die naar onze plek was gereden. Even van de bus vandaan was een meer, ca 100 m diep. Verder een korte stop bij het uitzichtspunt waar je mooi op de velden en het meer keek. Ik hoorde van de vogelaars dat ze talrijke leeuweriken hebben gezien waaronder twee Boomleeuweriken. Verder nog een zwerm Appelvinken van ca 20 stuks en een zingende Koperwiek. Bij de bus, ca 13.00 uur zat in een tuin een Eekhoorn omringd door een zwerm Huis- en Ringmussen. Tenslotte hebben nog de stad Elk aangedaan, waar men boodschappen kon gaan doen. We kwamen om ca 18.40 uur aan in de plaats Krutyn. Gauw omkleden en om 19.00 aan de maaltijd en daarna ging men nog even de plaats verkennen, vooral ook omdat de zon scheen.

Dinsdag 19 juni

programma Natuureservaten bij Krutyn, Piska Forest

dagverslag

Anton Landa

Vandaag staat er een dagwandeling op het programma. Onder leiding van onze lokale gids Jerzy Kruszelnicki gaan we ca 9.15 uur het Mazuren meren district in. Een lange wandeling naar verschillende meren in een vrij jong bos. In het merengebied zijn wel honderden meren en meertjes, waarvan er ongeveer 60 één hectare of groter zijn. Opvallend waren de vele nestkastjes in de bomen. De oorzaak daarvan is, dat het bos niet voldoende oude bomen heeft met de nodige holtes en gaten om alle vogels een veilige schuilplaats te bieden. De paar oude bomen die we zagen worden beschermd met de status 'wonder der natuur'. Dit was het geval met de eik van 420 jaar, een grove den die als het ware omarmd wordt door de grote takken van een eik en de naam heeft gekregen 'liefdeskoppel', of een zeer forse den die al 28 jaar geleden een vredige dood was gestorven, maar nog altijd fier overeind staat. De wandeling door het gemengde bos duurde tot ongeveer 16.30 uur, waarna nog even een bezoek werd gebracht aan het klooster van de oudgelovigen, Philipponen genoemd, die zich in de achttiende eeuw van de Russisch Orthodoxe kerk hebben afgescheiden. Dit om ook aan onze culturele behoeften te voldoen. Na telling bleek dat er van onze groep niemand was ingetreden. Ook onze paddestoelkundige is deze dag goed aan haar trekken gekomen. Soms ontstond er een levendige discussie tussen haar en de gids, welke paddestoel het was, waar we naar stonden te kijken. Ook voor de plantenliefhebbers was het een fijne dag. Zelf heb ik daar voor het eerst wolfsklauw tot wel 80 cm hoog in een boom zien groeien. Al met al een dag, uit een reis waarbij ik het gezegde onderstreep: 'De thuisblijvers hadden weer eens ongelijk'.

Woensdag 20 juni

programma Luknajno Lake Biosphere Reserve en omgeving

dagverslag

Coen Koeleman

Een korte bustocht bracht ons tot dicht bij het vertrekpunt voor een vaartochtje over de Kruttina• in het Luknajno Lake Biosphere Reserve. Dichtbij, maar nog niet dichtbij genoeg voor de haastigen die per ongeluk de verkeerde kant opliepen en tenslotte contact zochten met een alles doordringende schrille alarmtoon: met succes! Zo konden we toch nog genieten van 1,5 uur varen in ondiepe brede boten met elk 4 zitbanken voor 1 persoon (dus ruim!) en een stuur-roeiman achteraan. Ideaal weer, af en toe zon, dus geen last van tegenlicht, af en toe mooie belichting op water en oever-begroeiing. Zaagbekken, andere eenden, zwanen met jongen, vlaamse gaaien, meeuwen en ... natuur. Verder niets bijzonders, geen man overboord, niks, alleen genieten. Zelfs het uitstappen bij het eindpunt ging allemaal goed!

Nog een kleine wandeling naar de bus en om 12.30 waren we weer in ons pension. 's Middags met de bus naar een reservaat in de directe omgeving, daar wandelen naar een uitkijktoren met uitzicht op een meer. Beneden was meer te zien aan plantjes en, voor enkele gelukkigen, vogels.

De terugtocht werd (on)behoorlijk vertraagd door M.P. die eerst 2 km verder papaver in een korenveld wilde fotograferen, terwijl wij nog niet vertrokken waren. Dus zoekt en gij zult vinden en wachten tot 'de' foto gemaakt was. We zijn benieuwd naar de reünie!

Gelukkig tijdig genoeg in het pension om voor het diner met nog anderen een wodka te drinken: goede gewoonte.

Donderdag 21 juni

programma Tweede excursie omgeving Krutyn

dagverslag

Els en Theo Sluys

Vandaag is het de langste dag van het jaar, de zomer is begonnen. We vertrokken vanmorgen om 9:30 met de bus. Al snel stopten we bij een bospad en gingen we naar een meer gelegen in een mooie weide. Helaas ging er iets mis bij het uitstappen bij Anton, zodat hij de hele dag aan de bus gekluisterd was. Gelukkig had Nel een leesboek voor hem.

Al snel zagen we de eerste ree. Het meer is aan de ene kant 10 meter diep, aan de andere zijde is een ondiepe delta ontstaan. Sommige van ons hadden mazzel en zagen een otter. Dat komt niet zo veel voor in de zomer zei Marek. De weide werd vroeger gebruikt om de boomstammen naar beneden te rollen de rivier in. Er werd sinds de 2e Wereld-Oorlog niet meer gemaaid, maar de laatste tijd om de ongeveer 4 jaar.

In het bos waar bijna geen excursies worden gegeven staat een hele dikke eik van 450 jaar oud. De eik is Diana genoemd en onze gids Dr. Jerzy heeft zijn dochter weer naar die eik vernoemd. We zagen sporen van een edelhert. Er komen in dit bos herten, 2 à 3 lynxen en 5 à 7 wolven voor. Aan de overkant van de weg was een beverburcht. Wat een ravage aan doorgeknaagde bomen en takken. Hier zagen we ook een prachtige ijsvogel. Zo goed heb ik (Els) hem nog nooit gezien. Toen kregen we bij de bus koffie en thee en gingen we lunchen. Ruud zag hier 2 kraanvogels wegvliegen. Helaas was hij de enige. Hierna gingen we een prachtige kleurige weide in richting een ander meertje. Daar zagen we 1 kraanvogel over het water vliegen. Hier stonden prachtige paarse Jacobsadders. Na een klein stukje met de bus kwamen we in een weide met blauwe Sibirische lissen of irissen. Ook zagen we hier de wespandief en 2 visarenden en heel even opnieuw een ree.

Toen gingen we voor een kort bezoekje naar een waterval(letje). Hier fourangeren 2 zwarte ooievaars. Dr. Jerzy wist te vertellen dat ze 3 jongen hebben. Dat ze hier broeden is heel zeldzaam want ze broeden voornamelijk in de Karpaten. Dit was het einde van een mooie dag.

Dr. Jerzy was zo goed om met Anton's fototoestel mooie plaatjes te schieten.

Hopelijk gaat het morgen beter met Anton. Om 19:00 uur hebben we weer heerlijk gegeten. Henk zei: 'wat een afschuwelijk lekker toetje' en Jense zei: 'en wat afschuwelijk voor de lijn.' Om 21:00 uur hebben we een mooie diavoorstelling gezien van de omgeving gemaakt door Waldemar Bzura. Dat was een leuke afsluiting van een mooie dag.

Mazurski Landscape Park, Area 52610.82 ha

The Park is situated in the Mazury Lakeland. Its landscape has been formed during the last glaciation. Western part is dominated by ground moraine with the hills of frontal moraine and the largest Polish lake Sniardwy (113.8 hectares). Lakes are very numerous and there are over 60 of them which are larger than 1 hectare. Water bodies occupy altogether 31% of the Park's area. The most important river is the Krutynia. Vegetation variety is very rich and forests cover about 50% of the Park. Dry-ground forests with oak, lime and hornbeam are typical for the moraine hills. Pine forest grows on sandy outwash plains and wet areas are overgrown by marshy coniferous forest. There are also alder woods at the lake edges and some low peatbogs around larger eutrophic lakes and lower part of the Krutynia river. Flora of the vascular plants counts with 850 species. Many of them are rare and/or protected. Fauna is also very rich and the birds specially, reaching 200 species, mainly waterfowl, forest birds and predators.

Vrijdag 22 juni

programma Busrit naar Wolfschanze, kasteel Ketzyn, monnikenklooster
Swieta Lipka en Reszel

dagverslag
Gideon Kruseman

Vandaag is de laatste dag voordat de terugreis naar Warschau en naar Nederland begint. Een dag met een cultureel programma dat veel emoties losmaakte, vooral door het eerste programmapunt, een bezoek aan de ruïnes van de 'Wolfschanze', het in de bossen van het toenmalige Oost-Pruisen gebouwde hoofdkwartier van Adolf Hitler. Van hieruit leidde hij de veldtocht in Rusland en hier ook pleegde op 20 juli 1944 kolonel Graf von Stauffenberg een, overigens mislukte, aanslag op Hitler. Nadat het complex onder druk van het oprukkende Rode Leger ontruimd was, zijn alle gebouwen en bunkers door de terugtrekkende Duitse troepen opgeblazen, voor zover bunkers met meer dan 6 meter dikke wanden opblaasbaar zijn.

Veel deelnemers aan de excursie waren onbekend met het bestaan van deze plek en voelden zich overvallen door de geschiedenis. Sommigen ergerden zich aan de functioneel documentaire wijze waarop de toelichtende teksten waren samengesteld, zonder enige verwijzing naar de holocaust en niet te vergeten de andere wandaden van het Nazi regime in Oost Europa. Er werd bezorgdheid geuit dat deze plek zou uitgroeien tot een pretpark of erger nog: een fascistisch bedevaartoord. Aan de andere kant toonde de wandeling in de druilerige regen door het met ruïnes doorspekte bos hoe de natuur langzaam al de restanten van dit bolwerk van megalomane veroveringsdrang overwoekert. Hoe al dit ijzer en beton begroeid raakt met mossen, hoe bomen opschieten waar eens krijgsplannen beraamd werden en dat er nu torren kruipen waar de soldatenlaarzen stampen. 'Sic transit gloria mundi' of anders gezegd: de natuur bedekt de dwaasheid der mensen. Zelf vond ik het een waardevolle ervaring.

De reis werd vervolgd naar Ketzyn voor een bliksembezoek aan de kerk en het kasteel. Gezien het weer en de te overwinnen hoogteverschillen bleven Gerda en ik rustig in de bus om onze lunch te nuttigen.

Op naar de Barokkerk gewijd aan O.L.V v.d. Heilige Linde. Deze kerk is prachtig gesitueerd aan de voet van een beboste heuvel. Voor de liefhebbers van Barok is er zowel aan de binnen- als aan de buitenzijde veel te genieten. Het kolossale orgel van deze kerk is beroemd niet alleen vanwege het geluid maar ook vanwege de bewegende poppen waarmee het is opgesierd en die het een kermisachtige uitstraling geven. Een kerk dus met vele facetten op een plaats die vermoedelijk reeds een pre-christelijke religieuze oorsprong heeft.

De laatste stop was in Reszel, een klein stadje met een oude kern die gedomineerd wordt door een enorme kerk die teruggaat op de Duitse Ridderorde. Momenteel wordt de kerk gerestaureerd.

De bank in Reszel kampte met een computerstoring, hetgeen lastig was voor wie er op gerekend had de geslonken zlotyvoorraad aan te vullen. Het gerucht dat Martien's Nederlandse pinpas de oorzaak van de storing was, is onjuist! In de regen 's morgens vertrokken en in de regen 's avonds weer thuis.

Zaterdag 23 en zondag 24 juni

<i>programma</i>	Terugreis naar Warschau, lunch, bezichtiging stad, diner Vertrek naar Nederland
<i>dagverslag</i> <i>Jense van Bodegraven</i>	<p>We ontbeten op de ochtend van de 23e juni enigszins anders dan we meestal gewend waren te doen tijdens het al dertien dagen gebruikelijke ontbijtritueel. Er werd mede omdat Flora Meijer, die niet met ons mee terug reisde naar Nederland maar aansluitend aan onze gezamenlijke reis nog een familiebezoek aflegde in Polen, die met oa Brenda Bolt en Nel van Meijeren een paar toepasselijke woorden tegen zich zeer verdienstelijk gemaakt hebbende mensen wilde plegen, vast afscheid genomen van o.a. de twee Poolse gidsen en de poolse chauffeur. Brenda Bolt had zich zelfs, met een boekje dat luidde "Hoe zeg je het in de Poolse taal", wat korte zinnen van dank aan de chauffeur eigen gemaakt om die chauffeur die ons toch wel heel veilig en ver gereden heeft tijdens de eerste dertien dagen, te bedanken. Het ontbijt werd daardoor een soort van ontbijt-vertrek-happening. We vertrokken ondanks deze prettig aandoende vertraging van weer afscheid te moeten nemen van onze geweldige eigen gids en chauffeur, toch nog om plus-minus negen uur vanuit Krutyn waar we het qua logies ook weer heel goed hadden gehad. We gingen op de ochtend van de 23e richting Warschau, van waaruit we 's avonds om ongeveer 20.00 uur weer richting Nederland zouden gaan. Het leek op de kaart een kort ritje te worden, maar het bleek met de wegen in een arm land als Polen toch nog 4,5 uur te worden, voordat we het van de heenweg zo vertrouwde lunchrestaurant in de oude stad weer gevonden hadden. Wat we daar om omstreeks 13.45 uur voorgeschoteld kregen was geen lunch meer te noemen. De aan ons voorgezette maaltijd had eerder de vorm aangenomen van een vijf-gangen diner. Mede hierdoor gingen we pas ver na drieën beginnen aan het verkennen van de omgeving van het oude gedeelte van de stad. Er was juist een groot fanfarefestival aan de gang op en rondom het grote plein wat slechts twee minuten lopen van ons restaurantje af was en er werden juist op die dag -omdat het een nationale bruidsparendag was-aan de lopende band bruidsparen in de echt verbonden. Het straatbeeld was er bijna vol van. En dat op een dag dat het bijna constant licht regende.</p> <p>Nadat we dit binnen een uur door de straten zwerven allemaal hadden aanschouwd, begonnen we een beetje later dan gepland was aan onze rjtour door de stad Warschau. We werden door de chauffeur langs vier aan twee oorlogen herinnerende en gerelateerde momumenten gereden. En het mag gezegd worden dat men om die oorlogsherinneringen levend te houden en te tonen met geld niet zuinig is geweest. Ik was daar na het zien van de kunst en bouwwerken zeer van onder de indruk. We bezochten op de valreep ook nog de tuin van een paleis, waar we hoe het ook regende een laat gehuwd bruidspaar met fotograaf onder de paraplu nog wat foto's zagen maken van de bruid, wiens schouders meer bloot waren dan bedekt. Dit bruidspaar moet er wel erg veel voor over hebben gehad om zich hier laat op de middag nog te willen laten fotograferen onder de genoemde omstandigheden. In dit paleis heeft de laatste koning van Polen, die in het jaar 1795 overleden is, vertoefd. Na het bezoek aan de paleistuin gingen we weer terug naar de binnenstad -waar het nog steeds zeer druk was vanwege al die huwende bruidsparen- om alweer een warme hap te gaan eten en waar we vanwege het late luncheur nog niet zoveel trek in hadden. De plaats om nog iets te gaan eten was zodanig uitgezocht door de gids dat we na gegeten te hebben alvast een beetje richting station geloosd waren, waardoor het op tijd halen van de nachttrein niet mis kon gaan. Zo bleef Marek tot aan het einde een zeer goede en sympathieke gids en stapten we dus met nog alle zorg omringd om ongeveer tien minuten voor achten in de trein, die ons tot Hannover -waar een wissel nodig was- zou gaan brengen. En daar word je dan nog moe van al die veertien dagen genieten en niet zo gerieflijk te hebben geslapen in een couchette. Uitslapen was er niet bij, 's morgens om een uur of zes eruit gegooid en dus moesten we al om half zes wakker gemaakt worden door één van ons. Op het station van Hannover waren er op dat vroege uur gelukkig al wel wat winkels open, want we moesten nu zelf weer voor het laatste ontbijt met elkaar zorgen. Ik zag</p>

daarom ook al heel snel wat van onze mensen met een beker koffie rondlopen. Dit terwijl een stel anderen rustig boven gebleven waren om de ons helaas nog wat te lang durende resterende tijd –je wilt dan ook maar zo snel mogelijk naar huis. Zij hielden het één en ander aan bepakking van degene die beneden een ontbijt bij elkaar zochten onder hun hoede.

Maar ééns komt die bewuste trein immers echt wel! Ik zelf heb ook even de benen gestrekt en heb later dat groepje rustig afwachende vakantiegangers voor wie ook het feest weer over is nog even op een foto gezet. Er komt dus een moment dat je weer op eenzelfde gerieflijke manier als op de heenweg het geval was in eenzelfde soort van voor grotere gezelschappen gemaakt zijnde treincoupé's zit, waarbij je de illusie hebt dat het nu nog slechts een 'makkie' is om thuis te komen.

Vergeet dit echter maar met een spoorwegmaatschappij zoals we op dit moment in Nederland hebben. Om ongeveer half tien werd ons kond gedaan van het feit dat we bij Bad Bentheim uit de trein moesten. We zouden daarna met bussen naar Hengelo vervoerd worden. Ikzelf vreesde het ergste m.b.t. het aantal bussen dat er niet zou zijn en de verloren reistijd die we hierdoor zouden kunnen oplopen. De bussen waren er inderdaad en wijkonder aangezien we de laatst aangekomen reizigers waren als bussenvullers fungeerden. Anderen hadden dus inderdaad al langer in die bussen gezeten. Mede hierom werden we gemaand om zo snel mogelijk in te stappen, hetgeen me gezien de gretigheid waarmee we naar huis wilden totaal overbodig leek. De deuren konden nadat iedereen er met dan wel zonder bagage ingestouwd was, maar met grote moeite dichtgedaan worden. Het weer extra moeten rondsjouwen met je koffer, en dit omdat het een chaos is bij de NS, en dit ook nog op zondagmorgen 10 uur, mede om het feit dat we dan al een dag en nacht plus een uur onderweg waren viel niet mee. Maar waren we er nadat we in Hengelo weer in de trein stappen ook alweer? Voor mij persoonlijk nog niet: ik moest creatief en via een andere weg naar huis dan gepland was omdat er vanuit Amsterdam –wat mijn opstapplaats tijdens de heenweg was– ook nog het één en ander rondom Schiphol niet goed liep. Maar ook ik ben thuis gekomen, en het allerbelangrijkste op die zondag was dat het m.b.t. wat we aan temperaturen in Polen gewend waren wel erg warm was, is ook op alle dagen ervoor toch geweest, dat we allemaal gezond gebleven zijn, en naar ik heb vernomen ook allemaal weer goed thuis gekomen zijn. Een spreekwoord zegt dat het dus nooit zo is dat alles tegen zit. De reis naar Polen zat er weer op, en ik vond het een zeer interessante en mooie reis. Op naar de volgende reis en het volgende jaar, waar dan ook heen. Ook Martien Helmig nog heel hartelijk bedankt voor alles!

Planten

samengesteld door

Cis Daamen
Flora Meijer
Lenie de Zeeuw

			1	2	3	4
	<i>Acorus calamus</i>	Kalmoes	x	x	x	
	<i>Actaea spicata</i>	Christoffelkruid	x			
	<i>Aegopodium podagraria</i>	Zevenblad	x	x	x	x
	<i>Agrostemma githago</i>	Bolderik			x	
	<i>Ajuga genevensis</i>	Harig zenegroen	x	x	x	x
	<i>Alchemilla conjuncta</i>	–	x			
	<i>Alliaria petiolata</i>	Look-zonder-look	x			x
	<i>Allium ursinum</i>	Daslook	x		x	
	<i>Alnus glutinosa</i>	Zwarte els	x	x	x	
	<i>Anchusa officinalis</i>	Gewone ossentong	x	x	x	
	<i>Andromeda polifolia</i>	Lavendelhei		x	x	x
	<i>Androsace septentrionalis</i>	–	x			
	<i>Anemone hepatica</i>	Leverbloempje	x	x	x	x
	<i>Anemone nemorosa</i>	Bosanemoon	x	x	x	
	<i>Anemone pulsatilla</i>	–				x
	<i>Anthemis tinctoria</i>	Gele kamille	x		x	x
	<i>Anthriscus sylvestris</i>	Fluitenkruid	x	x	x	
	<i>Aquilegia vulgaris</i>	Wilde akelei			x	
	<i>Arctium lappa</i>	Grote klit	x		x	
	<i>Armeria maritima</i>	Engels gras	x		x	
	<i>Artemisia vulgaris</i>	Bijvoet	x		x	
	<i>Asarum europaeum</i>	Mansoor	x			
	<i>Asperula odorata</i>	–	x			
	<i>Astragalus glycyphyllos</i>	Wilde hokjespeul				x
	<i>Berteroa incana</i>	Grijskruid	x	x	x	
	<i>Betula pubescens</i>	Zachte berk	x	x	x	
	<i>Briza media</i>	Bevertjes	x		x	
	<i>Calla palustris</i>	Slangenwortel			x	
	<i>Calluna vulgaris</i>	Struikhei	x	x		
	<i>Caitha palustris</i>	Dotterbloem	x	x	x	x
	<i>Campanula patula</i>	Weideklokje	x	x	x	x
	<i>Campanula persicifolia</i>	Prachtklokje		x	x	x
	<i>Campanula rotundifolia</i>	Grasklokje	x		x	x
	<i>Capsella bursa-pastoris</i>	Gewoon herderstasje	x		x	x
	<i>Cardamine impatiens</i>	Springzaadveldkers	x			
	<i>Cardaminopsis arenosa</i>	–	x			
	<i>Carex acuta</i>	Scherpe zegge	x			
	<i>Carex acutiformis</i>	Moeraszegge	x			
	<i>Carex echinata</i>	Sterzegge				x
	<i>Carex nigra</i>	Zwarte zegge				x
	<i>Carex panicea</i>	Blauwe zegge		x	x	
	<i>Carex paniculata</i>	Pluimzegge		x	x	
	<i>Carex riparia</i>	Oeverzegge				x
	<i>Carlina vulgaris</i>	Driedistel				x
	<i>Carpinus betulus</i>	Haagbeuk	x			
	<i>Centaurea cyanus</i>	Korenbloem	x	x	x	
	<i>Centaurea scabiosa</i>	Grote centaurie				x
	<i>Centaurea stoebe</i> subsp. <i>rhenana</i>	Rijnse centaurie				x
	<i>Chamerion angustifolium</i>	Wilgenroosje	x		x	x
	<i>Chelidonium majus</i>	Stinkende gouwe	x		x	x
	<i>Chrysanthemum</i> sp.	–	x		x	x
1	Białowieża Forest	Waterscheerling		x	x	x
	Simianowka Reserve	Kale jonker	x	x	x	
2	Biebrza National Park	Oeverdistel	x		x	
	Grzedy	Lelietje-van-dalen	x	x	x	x
	Czerwone Bagno	Akkerwinde	x	x	x	
3	Wigry National Park	Schorpioenkroonkruid				x
	Augustowska Forest	–	x		x	
	Perkuc	Buntgras		x	x	
4	Suwalski/ Piska Forest					
	Luknajno					
	Mazurian					

		1	2	3	4
	<i>Cynoglossum officinale</i>			x	
	<i>Dactylorhiza incarnata</i>	x	x	x	x
	<i>Dactylorhiza majalis</i>			x	
	<i>Daphne mezereum</i>	x		x	x
	<i>Delphinium consolide</i>			x	
	<i>Dentaria bulbifera</i>	x			
	<i>Dianthus arenarius</i>				x
	<i>Dianthus carthusianorum</i>		x	x	x
	<i>Dianthus deltoides</i>		x		
	<i>Drosera intermedia</i>			x	
	<i>Drosera longifolia</i>			x	
	<i>Drosera rotundifolia</i>			x	
	<i>Echium vulgare</i>	x	x	x	
	<i>Epilobium hirsutum</i>	x	x	x	
	<i>Equisetum arvense</i>			x	
	<i>Equisetum fluviatile</i>		x		
	<i>Equisetum palustre</i>		x		
	<i>Equisetum sylvaticum</i>				x
	<i>Eriophorum vaginatum</i>		x		
	<i>Euonymus europaeus</i>	x		x	
	<i>Euphorbia</i> sp.				x
	<i>Filipendula ulmaria</i>		x	x	
	<i>Fragaria vesca</i>	x	x	x	x
	<i>Fraxinus excelsior</i>			x	
	<i>Galium album</i>				x
	<i>Galium boreale</i>				x
	<i>Galium mollugo</i>	x			
	<i>Galium palustre</i>	x		x	
	<i>Galium sylvaticum</i>				x
	<i>Galium uliginosum</i>			x	
	<i>Galium verum</i>	x		x	
	<i>Geranium pratense</i>			x	
	<i>Geranium robertianum</i>	x		x	
	<i>Geranium sanguineum</i>		x	x	x
	<i>Geum rivale</i>	x		x	
	<i>Geum urbanum</i>	x		x	
	<i>Gypsophila fastigiata</i>				x
	<i>Helianthemum nummularium</i>			x	
	<i>Heracleum sphondylium</i>			x	
	<i>Hesperis matronalis</i>	x			x
	<i>Hieracium pilosella</i>	x			x
	<i>Hottonia palustris</i>		x		
	<i>Humulus lupulus</i>	x		x	
	<i>Hypericum perforatum</i>	x		x	
	<i>Impatiens noli-tangere</i>	x		x	
	<i>Impatiens parviflora</i>	x		x	
	<i>Iris sibirica</i>				x
	<i>Jasione montana</i>		x		
	<i>Juncus effusus</i>	x		x	
	<i>Juniperus communis</i>		x	x	
	<i>Knautia arvensis</i>		x	x	x
	<i>Lathraea squamaria</i>	x			
	<i>Lathyrus palustris</i>		x	x	
	<i>Lathyrus pratensis</i>	x		x	
	<i>Lathyrus sylvestris</i>	x			
	<i>Lathyrus vernus</i>				x
	<i>Ledum palustre</i>		x	x	
	<i>Leontodon hispidus</i>				x
	<i>Lithospermum purpureocaeruleum</i>				x
	<i>Lotus uliginosus</i>				x
	<i>Lupinus nootkatensis</i>				x
	<i>Lupinus polyphyllus</i>				x
	<i>Lychnis flos-cuculi</i>	x		x	x
	<i>Lychnis viscaria</i>			x	
	<i>Lycopodium annotinum</i>		x		x
	Veldhondstong	x		x	
	Vleeskleurige orchis	x	x	x	x
	Brede orchis			x	
	Rood peperboompje	x		x	x
	–			x	
	–	x			
	Zandanjel				x
	Kartuizer anjel		x	x	x
	Steenanjel		x		
	Kleine zonnedaauw			x	
	Lange zonnedaauw			x	
	Ronde zonnedaauw			x	
	Slangenkruid	x	x	x	
	Harig wilgenroosje	x	x	x	
	Heermoes			x	
	Holpijp		x		
	Lidrus		x		
	Bospaardenstaart				x
	Eenarig wollegras		x		
	Wilde kardinaalsmuts	x		x	
	–				x
	Moerasspirea		x	x	
	Bosaardbei	x	x	x	x
	Gewone es			x	
	–				x
	Noords walstro				x
	Glad walstro	x			
	Moeraswalstro	x		x	
	Boswalstro				x
	Ruw walstro			x	
	Geel walstro	x		x	
	Beemdooievaarsbek			x	
	Robertskruid	x		x	
	Bloedooievaarsbek		x	x	x
	Knikkend nagelkruid	x		x	
	Geel nagelkruid	x		x	
	–				x
	Geel zonneroosje			x	
	Gewone berenklauw			x	
	Damastbloem	x			x
	Muizenoor	x			x
	Waterviolier		x		
	Hop	x		x	
	Sint-Janskruid	x		x	
	Groot springzaad	x		x	
	Klein springzaad	x		x	
	Siberische Iis				x
	Zandblauwtje		x		
	Pitrus	x		x	
	Jeneverbes		x	x	
	Beemdkroon		x	x	x
	Bleke schubwortel	x			
	Moeraslathyrus		x	x	
	Veldlathyrus	x		x	
	Boslathyrus	x			
	Voorjaarslathyrus				x
	Moerasrozemarijn		x	x	
	Ruige leeuwentand				x
	Blauw parelzaad				x
	–				x
	–				x
	Vaste lupine				x
	Echte koekoeksbloem	x		x	x
	Rode pekanjel			x	
	Stekende wolfsklauw		x		x

- 1 Białowieża Forest
Simianowka Reserve
- 2 Biebrza National Park
Grzedy
Czerwone Bagno
- 3 Wigry National Park
Augustowska Forest
Perkuc
- 4 Suwalski/ Piska Forest
Luknajno
Mazurian

		1	2	3	4
	<i>Lycopus europaeus</i>				X
	<i>Lysimachia thyrsoflora</i>		X	X	
	<i>Lysimachia vulgaris</i>			X	
	<i>Lythrum salicaria</i>			X	
	<i>Maianthemum bifolium</i>			X	
	<i>Matricaria recutita</i>				X
	<i>Matricaria tricaroides</i>				X
	<i>Melampyrum nemorosum</i>	X		X	X
	<i>Melampyrum pratense</i>		X		X
	<i>Melandrium rubrum</i>	X			
	<i>Menyanthes trifoliata</i>		X	X	X
	<i>Mercurialis perennis</i>	X			X
	<i>Myosotis palustris</i> subsp. <i>nemorosa</i>	X	X		X
	<i>Neottia nidus-avis</i>			X	
	<i>Nuphar lutea</i>	X	X	X	X
	<i>Nymphaea candida</i>				X
	<i>Nymphoides peltata</i>		X		
	<i>Oenothera biennis</i>	X			
	<i>Origanum vulgare</i>	X			
	<i>Orthilia secunda</i>				X
	<i>Oxalis acetosella</i>	X			X
	<i>Oxycoccus palustris</i>			X	X
	<i>Papaver rhoeas</i>	X			
	<i>Paris quadrifolia</i>	X	X	X	
	<i>Pedicularis palustris</i>			X	
	<i>Peucedanum palustre</i>			X	
	<i>Phegopteris connectilis</i>				X
	<i>Phragmites australis</i>	X	X	X	
	<i>Phyteuma spicatum</i> subsp. <i>spicatum</i>	X		X	
	<i>Pinus sylvestris</i>	X	X	X	
	<i>Plantago media</i>			X	
	<i>Platanthera bifolia</i>		X		
	<i>Poa pratensis</i>			X	
	<i>Poa trivialis</i>		X		
	<i>Polemonium caeruleum</i>	X	X	X	X
	<i>Polygala vulgaris</i>			X	
	<i>Polygonatum multiflorum</i>	X	X	X	
	<i>Polygonum amph</i>			X	
	<i>Polygonum aviculare</i>	X	X	X	X
	<i>Polygonum bistorta</i>	X			X
	<i>Polystichum spinulosum</i>				X
	<i>Potentilla anserina</i>				X
	<i>Potentilla argentea</i>	X			X
	<i>Potentilla erecta</i>		X		X
	<i>Potentilla palustris</i>				X
	<i>Potentilla reptans</i>				X
	<i>Prunella vulgaris</i>				X
	<i>Pteridium aquilinum</i>				X
	<i>Pulmonaria officinalis</i>	X			
	<i>Pyrola minor</i>				X
	<i>Pyrola rotundifolia</i>			X	
	<i>Pyrola secunda</i>			X	
	<i>Quercus robur</i>	X			
	<i>Ranunculus acris</i>	X		X	X
	<i>Ranunculus bulbosus</i>				X
	<i>Ranunculus flammula</i>			X	X
1	Bialowieza Forest				
	Simianowka Reserve				
2	Biebrza National Park	X			
	Grzedy				
	Czerwone Bagno	X	X		
3	Wigry National Park	X		X	
	Augustowska Forest	X	X		
	Perkuc	X	X		
4	Suwalski/ Piska Forest	X			
	Luknajno	X	X	X	
	Mazurian	X	X	X	
	<i>Sanicula europaea</i>				X
	Wolfspoot				X
	Moeraswederik		X	X	
	Grote wederik			X	
	Grote kattenstaart			X	
	Dalkruid	X		X	
	Echte kamille				X
	–				X
	–	X		X	X
	Hengel		X		X
	–	X			
	Waterdrieblad		X	X	X
	Bosbingelkruid	X			X
	Moerasvergeet-mij-nietje	X	X		X
	Vogelnestje			X	
	Gele plomp	X	X	X	X
	Noordelijke waterlelie				X
	Watergentiaan		X		
	Middelste teunisbloem	X			
	Wilde marjolein	X			
	Eenzijdig wintergroen				X
	Witte klaverzuring	X			X
	Kleine veenbes			X	X
	Grote klaproos	X			
	Eenbes	X	X	X	
	Moeraskartelblad			X	
	Melkeppe			X	
	Smalle beukvaren				X
	Riet	X	X	X	
	Witte rapunzel	X		X	
	Grove den	X	X	X	
	Ruige weegbree			X	
	Welriekende nachtorchis		X		
	Veldbeemdgras			X	
	Ruw beemdgras		X		
	Jakobsadder	X	X	X	X
	Gewone vleugeltjesbloem			X	
	Gewone salomonszegel	X	X	X	
	–			X	
	Gewoon varkensgras	X	X	X	X
	–	X			X
	–				X
	Zilverschoon				X
	Viltganzerik	X			X
	Tormentil		X		X
	Wateraardbei				X
	Vijfvingerkruid				X
	Gewone brunel				X
	Adelaarsvaren				X
	Gevlekt longkruid	X			
	Klein wintergroen				X
	Rond wintergroen			X	
	–			X	
	Zomereik	X			
	Scherpe boterbloem	X		X	X
	Knoiboterbloem				X
	Egelboterbloem			X	X
	Grote ratelaar	X			
	Kleine ratelaar	X	X		
	Gele waterkers	X	X		
	Egelantier	X	X		
	Veldzuring	X	X		
	Schapenzuring	X	X		
	Pijlkruid	X			
	Veldsalie	X	X	X	
	Heelkruid	X	X	X	

		1	2	3	4
<i>Saponaria officinalis</i>	Zeepekruid	x		x	
<i>Scabiosa ochroleuca</i>	—	x			
<i>Scirpus sylvaticus</i>	Bosbies				x
<i>Scutellaria galericulata</i>	Blauw glidkruid		x		
<i>Sedum acre</i>	Muurpeper	x	x	x	x
<i>Sedum telephium</i>	Hemelsleutel			x	
<i>Silene armeria</i>	Pekbloem				x
<i>Silene nutans</i>	Nachtsilene	x	x		
<i>Silene pratensis</i>	—				x
<i>Solanum nigrum</i>	Zwarte nachtschade			x	
<i>Sphagnum magellanicum</i>	—			x	
<i>Stachys palustris</i>	Moerasandoorn	x			
<i>Stachys sylvatica</i>	Bosandoorn	x	x		
<i>Stellaria aquatica</i>	Watermuur		x		
<i>Stellaria graminea</i>	Grasmuur	x			
<i>Stellaria holostea</i>	Grote muur	x		x	
<i>Stellaria nemorum</i>	Bosmuur	x			x
<i>Stellaria palustris</i>	Zeegroene muur		x		
<i>Stratiotes aloides</i>	Krabbenscheer			x	
<i>Symphytum officinale</i>	Gewone smeerwortel	x			
<i>Thalictrum aquilegifolium</i>	Akeleiruit			x	
<i>Thalictrum flavum</i>	Poelruit			x	
<i>Thelypteris palustris</i>	Moerasvaren	x	x		
<i>Thymus serpyllum</i>	Wilde tijm				x
<i>Tilia cordata</i>	Winterlinde	x			
<i>Tragopogon pratensis</i>	Morgenster	x		x	
<i>Trientalis europaea</i>	Zevenster	x		x	x
<i>Trifolium alpestre</i>	—			x	
<i>Trifolium montanum</i>	Bergklaver				x
<i>Trifolium pratense</i>	Rode klaver	x		x	
<i>Trifolium repens</i>	Witte klaver	x		x	
<i>Trifolium rubens</i>	Purperen klaver	x			
<i>Turritis glabra</i>	—			x	
<i>Urtica dioica</i>	Grote brandnetel	x			x
<i>Vaccinium myrtillus</i>	Blauwe bosbes		x	x	
<i>Vaccinium uliginosum</i>	Rijsbes		x	x	
<i>Vaccinium vitis-idaea</i>	Rode bosbes			x	
<i>Valeriana officinalis</i>	Echte valeriaan	x		x	
<i>Verbascum nigrum</i>	Zwarte toorts			x	
<i>Verbena officinalis</i>	Izerhard				x
<i>Veronica austriaca</i> subsp. <i>teucrium</i>	Brede ereprijs			x	
<i>Veronica chamaedrys</i>	Gewone ereprijs				x
<i>Veronica officinalis</i>	Mannetjesereprijs			x	
<i>Veronica spicata</i>	Aarereprijs			x	
<i>Vicia cracca</i>	Vogelwikke	x	x	x	
<i>Vicia hirsuta</i>	Ringelwikke				x
<i>Viola arvensis</i>	Akkerviooltje	x		x	
<i>Viola mirabilis</i>	Wonderviooltje				x
<i>Viscum album</i>	Marectak	x	x	x	
<i>Vnicetonicum birundnaria</i>	—			x	

- 1 Białowieża Forest
Simianowka Reserve
- 2 Biebrza National Park
Grzedy
Czerwone Bagno
- 3 Wigry National Park
Augustowska Forest
Perkuc
- 4 Suwalski/ Piska Forest
Luknajno
Mazurian

Vlinders

samengesteld door

Nel van Meijeren

Ochlodes venatus
Anthocharis cardamines
Pieris brassicae
Pieris rapae
Gonepteryx rhamni
Heodes virgaureae
Aricia agestis
Inachis io
Vanessa carchi
Vanessa atalanta
Boloria dia
Coenonympha pamphilus
Coenonympha arcania
Pararge aegeria

Groot dikkopje
Oranjetip
Groot koolwitje
Klein koolwitje
Citroenvlinder
Morgenrood
Bruin blauwtje
Dagpauwoog
Distelvlinder
Atalanta
Akkerparelmoervlinder
Hooibeestje
Tweekleurig hooibeestje
Bont zandoogje

Bomen

In het woud van Białowieża

samengesteld door

Dirk Bais

Quercus robur
Tilia cordata
Ulmus laevis
Acer platanoïdes
Fraxinus excelsior
Alnus nigra
Carpinus betulus
Dafnie mesereum
Euphonimus europeus
Picea abies
Pinus silvestris

Eik
Linde
Iep
Esdoorn
Es
Els
Haagbeuk
Peperboompje
Kardinaalsmuts
Spar
Den

Vogels

samengesteld door Martien Helmig

		a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m	n	o	p
Podiceps cristatus	Fuut			2	2	4	1	3			5	3					
Podiceps nigricollis	Geoorde Fuut		1														
Phalacrocorax carbo	Aalscholver				4	2	3	3			4	2	2				
Botaurus stellaris	Roerdomp															2	
Ardea cinerea	Blauwe Reiger	2	5	4	3	2	2	1	2	2	2	3	2	4	3		
Ciconia nigra	Zwarte Ooievaar		3	2													
Ciconia ciconia	Ooievaar	4	1	5	5	4	4	4	6	2	4	3	4		4	4	4
Cygnus olor	Knobbelzwaan		4	4	4			3	4		3		4	5	7	5	
Anas strepera	Krakeend			3													
Anas platyrhynchos	Wilde Eend	1	4	4		5		4		2	4	4	4	4	4	3	
Anas querquedula	Zomertaling			4													
Anas clypeata	Slobeend			5													
Bucephala clangula	Brilduiker					1	1	3					4	3			
Mergus merganser	Grote Zaagbek					3						4	3	5			
Pernis apivorus	Wespendief							1						3		3	
Milvus migrans	Zwarte Wouw									3							
Haliaeetus albicilla	Zeearend												3	2	1		
Circus aeruginosus	Bruine Kiekendief	2	4	4	2	1	3	4		3	1	3		3	2	1	
Circus cyaneus	Blauwe Kiekendief		2														
Circus pygargus	Gauwe Kiekendief							1									
Accipiter nisus	Sperwer	1												1			1
Buteo buteo	Buizerd			2	3		3	3	3		1	2			2	3	
Aquila pomarina	Schreeuwarend		1	2		2							2	1	1	2	
Pandion haliaetus	Visarend																2
Falco subbuteo	Boomvalk			1	1			1		1							
Falco peregrinus	Slechtvalk			1													
Perdix perdix	Patrijs			2													
Coturnix coturnix	Kwartel					3		3		1							
Phasianus colchicus	Fazant	1															
Porzana porzana	Porseleinhoen				1												
Crex crex	Kwartelkoning		3						1								
Fulica atra	Meerkoet							3					1				
Grus grus	Kraanvogel						1		3					1	1	2	
Charadrius dubius	Kleine Plevier	2	3														
Charadrius hiaticula	Bontbekplevier	2															
Vanellus vanellus	Kievit	4	5	3				6									
Gallinago gallinago	Watersnip	2	3				3	4								1	
Limosa limosa	Grutto	2						1									
Numenius arquata	Wulp								1								
Tringa totanus	Tureluur	4	5					3									
Tringa ochropus	Witgat			1													
Larus ridibundus	Kokmeeuw	6	5	5	4			4	4	3	1	3	5	4	4	3	4
Larus canus	Stormmeeuw	1	3														
Larus argentatus	Zilvermeeuw																1

a	Bug river valley	10-6	i	Puszcza Augustowska	17-6
b	Bialowieza	10...13-6	j	Suwalski Park	18-6
c	Simianówka meer	12-6	k	Krutyn en omgeving	18-6
d	Narew River National Park	13-6	l	Mazurski Park	19-6
e	Augustow en omgeving	13...18-6	m	Krutynia river	20-6
f	Biebrza midden	14-6	n	Luknayo-meer	20-6
g	Wigierski Park	15-6	o	Beldany-meer	21-6
h	Biebrza zuid	16-6	p	Wolfschanze	22-6

de cijfers worden op blz 25 verklaard

		a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m	n	o	p
Sterna caspia	Reuzenster											4					
Sterna hirundo	Visdief	2		4						1		4	3	5	3		
Sterna albifrons	Dwergster	3		2													
Chlidonias hybridus	Witwangster			5													
Chlidonias niger	Zwarte Stern	2		4	3				3						4		
Chlidonias leucopterus	Witvleugelster			3	3				4								
Columba oenas	Holeduif					1						1	1				
Columba palumbus	Houtduif	5			2	4	3	3	2		4	3	3				3
Streptopelia decaocto	Turkse Tortel		2		2	3	2			1		3	2			2	4
Cuculus canorus	Koekoek		3	1	1	4	3	2	1						3		
Strix aluco	Bosuil		1									1					
Apus apus	Gierzwaluw	6	2	5	5	4	5	4	5		5	5	4	4	4	5	5
Alcedo atthis	Usvogel	1		1													2
Upupa epops	Hop			2		1											
Jynx torquilla	Draaihals										1						
Picus canus	Grijskopspecht		1														
Picus viridis	Groene Specht																2
Dryocopus martius	Zwarte Specht	2	2							1		2					
Dendrocopos major	Grote Bonte Specht	5	4	2	4	3	2	1				2	2	2		3	
Dendrocopos medius	Middelste Bonte Specht	3	1														1
Dendrocopos minor	Kleine Bonte Specht				3	1	1	3									
Picoides tridactylus	Drieteenspecht		2														
Lullula arborea	Boomleeuwerik					3	1				1	3	2				
Alauda arvensis	Veldleeuwerik	4	1	2		5	4	4	4		4	2					
Riparia riparia	Oeverzwaluw	5		4	2	4		4	5		4						
Hirundo rustica	Boerenzwaluw	5		3	5	6	5	5	5	4	5	5	4	4		4	5
Delichon urbica	Huiszwaluw	5	6	6	6	6	5	5	4	4	4	5	4	4	4	5	4
Anthus trivialis	Boompieper		2				4			1	2	1	1			3	
Anthus pratensis	Graspieper					4	4	1	3	1	1						
Motacilla flava	Gele Kwikstaart	3		2	2	4			2	1							
Motacilla alba	Witte Kwikstaart	3	4	4	4	5	4	5	5	3	3	5	4	2	4	3	4
Troglodytes troglodytes	Winterkoning		4			1	2	2					3	2		3	1
Erithacus rubecula	Roodborst		4		1	3	3	3				3	2	2		3	
Luscinia luscinia	Noordse Nachtegaal	1	3	1		1	1										3
Phoenicurus ochruros	Zwarte Roodstaart		1		1	4	3	3	2			4	1			1	2
Phoenicurus phoenicurus	Gekraagde Roodstaart		4									3		4			2
Saxicola rubetra	Paapje		1	3		4		2	2		1	1			3	2	
Oenanthe oenanthe	Tapuit			3		1	1			1	1						
Turdus merula	Merel	1	4	4		5	4	4	4	3	2	3	3	2	1	4	3
Turdus pilaris	Kramsvogel		4	2	2	3	3		4	2	4	4		2			2
Turdus philomelos	Zanglijster		4		2	3	1	3	4	1	1	4	1	2		3	
Turdus iliacus	Koperwiek		1								1						
Turdus viscivorus	Grote Lijster		1		2							3					
Locustella naevia	Sprinkhaanzanger						1										
Locustella fluviatilis	Krekelzanger		1						1								1
Locustella luscinioides	Snor				3				1							2	1
Acrocephalus paludicola	Waterrietzanger								4								
Acrocephalus schoenobaenus	Rietzanger				4	4		4	4		4			3	1	1	
Acrocephalus palustris	Bosrietzanger				1	3	4	3		2							
Acrocephalus scirpaceus	Kleine Karekiet					4	4	2	4	3	1		1		1	4	
Acrocephalus arundinaceus	Grote Karekiet				4	1	2		1	1	1		2	3	3	2	
Hippolais icterina	Spotvogel		1		2	1	2				3	1				1	
Sylvia curruca	Braamsluiper				1	1	2		2		1	3					
Sylvia communis	Grasmus	1	4	4	3	4	3	4	3		4	4				2	3
Sylvia borin	Tuinfluter		3			4	4	3	4	2	3	3	2				3
Sylvia atricapilla	Zwartkop	1	3	3	2		3	3	3			3	3	3	2	3	
Phylloscopus sibilatrix	Fluiter		5			3	4	4		2		3					2
Phylloscopus collybita	Tjiftjaf		3	2	3	4	3	3	3	4		4	3	2	3	3	
Phylloscopus trochilus	Flits	1	2	1	3	4	3	3				3	2			2	2

		a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m	n	o	p
<i>Regulus regulus</i>	Goudhaan		5					2	4		1	2				3	
<i>Regulus ignicapillus</i>	Vuurgoudhaan					2											
<i>Muscicapa striata</i>	Grauwe Vliegenvanger		4		4		2				3	1	1				1
<i>Ficedula parva</i>	Kleine Vliegenvanger		4			3	1										
<i>Ficedula albicollis</i>	Withalsvliegenvanger		4														
<i>Ficedula hypoleuca</i>	Bonte Vliegenvanger									1			1				
<i>Panurus biarmicus</i>	Baardman															4	
<i>Parus palustris</i>	Glanskop			2				1	1			1			1	2	
<i>Parus montanus</i>	Matkop						2					1				1	
<i>Parus cristatus</i>	Kuilmees						1	3	1			2				1	
<i>Parus ater</i>	Zwarte Mees		2						1		1	1				1	
<i>Parus caeruleus</i>	Pimpelmees			3		3		3	2		2	3	2				
<i>Parus major</i>	Koolmees		4		4	4	3	4	3	4	5	4	5			3	
<i>Sitta europaea</i>	Boomklever		4				3				1	4	3	3		4	2
<i>Certhia brachydactyla</i>	Boomkruiper	1										1				1	
<i>Remiz pendulinus</i>	Buidelmees				1			2								2	
<i>Oriolus oriolus</i>	Wielewaal	1	1	1		2	1	1			1						
<i>Lanius collurio</i>	Grauwe Klauwier	1	2	2			3	1		1	3				3		
<i>Lanius excubitor</i>	Klapekster		2	3												3	
<i>Garrulus glandarius</i>	Gaai		1	1	3		1	1		1	3	2	3			2	
<i>Pica pica</i>	Ekster	3			1	4	2				1	1	2				
<i>Nucifraga caryocatactes</i>	Notenkraker											3					
<i>Corvus monedula</i>	Kauw	5	5	6	3	6	4	4		5					3	5	
<i>Corvus frugilegus</i>	Roek	4	5	6		6											
<i>Corvus corone cornix</i>	Bonte Kraai	1	1	3	4	2	2	4		4							1
<i>Corvus corax</i>	Raaf		2		3		3				3					2	
<i>Sturnus vulgaris</i>	Spreeuw		7	5	6	5	5	4	8	4	5	5			4	4	
<i>Passer domesticus</i>	Huisemus	2	4	6	5	5	4	6		4	5						4
<i>Passer montanus</i>	Ringmus		1	1	3	4				4	4						
<i>Fringilla coelebs</i>	Vink	1	4	3	5	4	4	4	4	4	4	5	4	4		4	
<i>Serinus serinus</i>	Europese Kanarie	1	2	2			3	1			3	1					
<i>Carduelis chloris</i>	Groenling		4		4		4	3	1		4		2			1	
<i>Carduelis carduelis</i>	Putter	4	2		5	2	3			4	2						4
<i>Carduelis spinus</i>	Sijs								1								
<i>Carduelis cannabina</i>	Kneu	2	4	2	3	5	3	4	4			5	3				
<i>Loxia curvirostra</i>	Kruisbek												1				
<i>Carpodacus erythrinus</i>	Roodmus		3	2	3		3	1	2								
<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	Goudvink					4			2		2	2				1	
<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	Appelvink		2		3			2		4		1	1				
<i>Emberiza citrinella</i>	Geelgors	2	5	3	3	5	3	5	4	4	3				2	1	1
<i>Emberiza schoeniclus</i>	Rietgors		4	3	3	1	3	4				1		4	4		

de cijfers zijn indicaties voor aantallen

- 1 1
- 2 2
- 3 3..5
- 4 6...15
- 5 16...50
- 6 50...200
- 7 200...1000
- 8 1000...5000

Paddestoelen

<i>samengesteld door</i>	Agaricales	plaatjeszwammen
<i>Jense van Bodegraven</i>	<i>Amanita citrina</i> <i>Armillaria ostoyae</i> <i>Boletus reticulatus</i> <i>Catathelasma imperiale</i> <i>Collybia buteracea</i> var <i>asema</i> <i>Coprinus disseminatus</i> <i>Coprinus micaceus</i> <i>Entoloma spec</i> <i>Inocybe spec</i> <i>Lactarius chrysorrheus</i> <i>Lactarius rufus</i> <i>Lepiota clypeolaria</i> <i>Marasmius oreades</i> <i>Mycena alcalina</i> var <i>leptoceph</i> <i>Mycena galericulata</i> <i>Mycena haematopus</i> <i>Mycena pura</i> <i>Mycena vitilis</i> <i>Panaeolus foeniseccii</i> <i>Panaeolus sfinctrinus</i> <i>Pluteus cervinus</i> <i>Psilocybe capnoides</i> <i>Psilocybe fascicularis</i> <i>Russula aeruginea</i> <i>Russula ochroleuca</i> <i>Suillus variegata</i>	Gele knolamaniet var <i>alba</i> Sombere honingswam Vroeg eekhoortjesbrood – Botercollybia Zwerminktzwam Glimmerinktzwam Satijnzwam Vezelkop Zwavelmelkzwam Rossige melkzwampje Bosparasolzwam Weidekringzwam Stinkmycena Helmmycena Grote bloedmycena Elfenscherpje Papilmycena Gazonvlekplaat Franjevlekplaat Hertezwam Vezelkop Dennezwavelkop Gewone zwavelkop Groene berkerussula Geelwitte russula Fijnschubbige boleet
	Aphylophorales	houtzwammen
	<i>Amylostereum challetii</i> <i>Antrodia serialis</i> <i>Auricularia mesenterica</i> <i>Berkjandera fumosa</i> <i>Bjerkandera adusta</i> <i>Calvatia utriformis</i> <i>Cerocortitium confluens</i> <i>Cerocortitium molare</i> <i>Daedalea quecina</i> <i>Daedaleopsis confragosa</i> <i>Exidia plana</i> <i>Fomes fomentarius</i> <i>Fomitopsis pinicola</i> <i>Ganoderma australe</i> <i>Ganoderma lipsiense</i> <i>Gloeophyllum odoratum</i> <i>Hirneola auricula judae</i> <i>Hymenochaete rubiginosum</i> <i>Ionotus radiatus</i> <i>Laethiporus sulphureus</i> <i>Marasmius alliaceus</i> <i>Meruliopsis corium</i> <i>Mycoacia uda</i> <i>Peniophora quercina</i> <i>Phaeolus weinitzii</i> <i>Phellinus igniarius</i> <i>Polyporus squamosus</i> <i>Schizophyllum commune</i> <i>Schizopora flavipora</i>	Sparrekorstzwam Kurstrookzwam Viltig judasoor Rookzwam Grijze buisjeszwam Ruitjesbovist Ziekenhuisboomkorst Getande boomkorst Doolhofzwam Roodporiehoutzwam Zwarte trilzwam Echte tonderzwam Roodgerande houtzwam Dikrandtonderzwam Platte tonderzwam Koreanderzwam Echt Judasoor Roestkleurige borstelzwam Elzeweerschijnzwam Zwavelzwam Grote knoflooktaailing Papierzwammetje Gele stekelkorstzwam Eikenkorstzwam Dennevoetzwam Echte vuurzwam Zadelzwam Waaiertje Abrikozenbuisjeszwam

paddestoelen (2)

Schizopora paradoxa sl
Skeletocutis nivea
Stereum hirsutum
Stereum ochracea-flavum
Stereum rugosum
Stereum subtomentosum
Trametes gobbosa
Trametes hirsutum
Trametes versicolor
Tremella foleacea
Tremella mesenterica
Trichaptum abiëtinum
Trichaptum fuscoviolaceum
Vuileminia comedans
Xylaria hypoxylon

Witte tandzwam
Kleine kaaszwam
Gele korstzwam
Takjeskorstzwam
Gerimpelde korstzwam
Waalerkorstzwam
Witte bultzwam
Fluwelig elfenbankje
Gewoon elfenbankje
Bruine trilzwam
Gele trilzwam
Paarse dennezwam
Paarse denntandzwam
Schorsbreker
Geweiwammetje

Ascomyceten

Mollissia cinerea
Peziza saniosa
Peziza vesiculosa

zakjeszwammen

Gedrongen mollissia
-
Vroege bekerzwam

Myxomyceten

Fuligo septico
Lycogala epidendrum

slimzswammen

-
Bloedweizwam

Deelnemers

CA Arnold	Cécile
DJ Bais	Dirk
GH Besjes	Henk
J van Bodegraven	Jense
B Bolt	Brenda
FJN Daamen	Cis
CJ Koelman	Coen
HMM van Kollenburg	Henriette
G Kruseman	Gideon
G Kruseman-Vanhouten	Gerda
AJ Landa	Anton
FCC Meijer	Flora
PC van Meijeren	Nel
ME Pottjewijd	Marrie
RJ Schimmelpenning	Ruud
TA Sluys	Theo
PMT Sluys-Verbij	Els
L de Zeeuw	Lenie
M Helmig	Martien

belangstelling

- b bomen
- d dieren
- f fotografie
- g geologie
- i vlinders
- p planten
- s paddestoelen
- v vogels
- z zoogdieren

foto

- M Marek Kosinski
- T Tsjarek

1
 2 3 4 5
 M 6 7 8 9
 T 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19